

”Vilken pärs!”

God praxis i elevkåren

"Vilken pärs!"

God praxis i elevkåren

Redaktion

Tiina Karhuvirta

Intervjuer

Emilia Valkonen

Kommentator

Sinikka Mäntysalo-Lamppu

Översättning

Monika Sukoinen

Grafisk design & layout

Annexus Oy, Marja Pihlaja

ISBN (inb.) 978-952-5853-27-8

ISBN (pdf) 978-952-5853-28-5

Tryckeri och -tryckår

Lönnberg Painot Oy, 2011

”Vilken pärs!”

God praxis i elevkåren

Innehåll

- 7... Förord
- 8... Barnets delaktighet i skolgemenskapen grundar sig på lag och förordning
- 10... Exempel på god praxis i olika kommuner
 - 11... Kouvola
 - 12... Varkaus
 - 13... Raumo
 - 14... Vanda
 - 16... Kuopio
 - 18... Lahtis
 - 22... Tammerfors
 - 25... Nokia
 - 26... Idensalmis Pikku-Iivarit
 - 27... Brahestad
 - 28... Kotka
 - 29... Rauhala
 - 30... Uleåborg
 - 31... Paltamon Lapahen
 - 32... Kempeles Pikku-Parlamentti
- 34... Bilagor

Delaktigheten byggs upp som ett kontinuum

"Tja, delaktighet betyder att man är med i något eller är en del av något. Påverkan betyder det att man kan ändra på något, om man vill det. Eller åtminstone på hur saker och ting utvecklas :D"

Senni Äkkinen 11 år

Vi samlar verktyg som stödjer barns delaktighet!
Vi vill dela med oss av metoder och praxis från välmående skolor
och kommuner för att glädja, stödja och inspirera alla
som arbetar med barn i skola och kommun!

Förord

"Kartläggningen har framför allt syftat till att dokumentera bra modeller och erfarenheter utan att bortse från vardagens realiteter."

"Vilken pärs!" kan det hända en lärare tänker för sig själv när han eller hon lovat ställa upp som handledande lärare för elevkåren. Det finns fortfarande relativt lite material som stöd för denna arbetsuppgift. Denna publikation syftar till att ge exempel på hur man i vissa skolor hanterar elevkårens verksamhet och hur elevkåren samarbetar med påverkanskanalerna för barn och ungdomar i kommunen.

Publikationen "Vilken pärs!" – God praxis för elevkåren grundar sig på en förstudie inom ramen för ett projekt om hur man bäst stödjer elevernas delaktighet i skolgemenskapen och kommunen (Jatkumo). Målet med projektet har varit att kartlägga metoder för att göra barns och ungdomars delaktighet till en naturlig del av vardagen, stödja och förbättra lärarnas möjligheter att främja elevkårsverksamheten, sammanlänka elevkårerna med påverkanskanalerna i kommunerna samt kartlägga och utveckla funktionella metoder för att stödja barnen och ungdomarna i egenskap av samhällsaktörer.

Materialet för publikationen samlades in hösten 2010 vid personliga temaintervjuer med personalen inom bildnings- och ungdomsväsendet. I de flesta kommuner besvarades frågorna av representanter för båda förvaltningarna.

Kartläggningen av elevkårernas arbete och barns och ungdomars möjligheter att påverka riktade sig till kommuner som man visste hade etablerade verksamhetsmodeller. Kartläggningen har framför allt syftat till att dokumentera bra modeller och erfarenheter utan att bortse från vardagens realiteter. I publikationen behandlas, förutom god praxis, även konkreta saker som bromsar upp utvecklingen mot delaktighet.

Delaktighet och påverkan har lyfts fram som ett av kvalitetskriterierna för den grundläggande utbildningen. Utbildningsanordnaren och skolan ska skapa möjligheter för eleverna att medverka i handläggningen av frågor som berör dem själva. Enligt en undersökning som gjordes av barnombudsmannen skulle barn allmänt taget vilja påverka mer, särskilt det som händer utanför lektionerna, såsom rasterna och måltiderna. Barnen lägger också fram önskemål om att få påverka skolmiljön – både när det gäller skolgårdarna och skolbyggnaderna i största allmänhet. Eleverna vill också påverka det allmänna klimatet genom att samarbeta mer, också över gruppgränserna. Vidare önskar eleverna att de ska kunna medverka i förebyggandet av mobbning.

Idén till titeln på publikationen, "Vilken pärs!" – God praxis i elevkåren, kommer från Anneli Heikkinen, som är koordinator för delaktighetsfrågor i Varkaus. Klubbcentralen – stöd för skolan rf och Stiftelsen för Barnens Parlament i Finland har lett projektet för att kartlägga hur man kan stödja elevernas delaktighet i skolgemenskapen och kommunen (Oppilaiden osallisuuden tukeminen kouluyhteisössä ja kunnassa). Projektet finansieras av Undervisnings- och kulturministeriet.

Helsingfors, den 4 oktober 2011

Barnets delaktighet i skolgemenskapen grundar sig på lag och förordning

"Elevkårens uppgift är att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet i frågor som gäller dem."

I lagen om grundläggande utbildning (628/1998) föreskrivs att skolan kan ha en elevkår som består av skolans elever. Elevkårens uppgift är att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet i frågor som gäller dem. Även om skolan inte skulle ha någon elevkår ska utbildningsanordnaren på annat sätt se till att eleverna ges möjlighet att uttala sig om elevgemensamma frågor med anknytning till den skola eller annan verksamhetsenhet de går i. I utbildningsutskottets betänkande (KuUB 20/2006) konstateras därtill att skolans uppgift är att bibringa färdigheter för ett aktivt medborgarskap såsom att kunna och ha mod att uttrycka sig, även på fler än ett sätt, diskutera syftet med en verksamhet och delta i den offentliga debatten, överlägga i konstruktiv anda, och i samråd försöka komma fram till acceptabla lösningar samt lösa konflikter utan våld och godkänna olikheter. I betänkandet fastslås att elevkåren kan hjälpa till att utveckla dessa färdigheter.

I Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2004) fastställs värdegrunden inom den grundläggande utbildningen: de mänskliga rättigheterna, alla människors lika värde, demokrati, en vilja att bevara naturens mångfald och omgivningens livskraft samt tolerans och vilja att slå vakt om den kulturella mångfalden är de värden som den grundläggande utbildningen ska gestalta och förmedla. Den grundläggande utbildningen ska också ge eleverna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att som aktiva medborgare kunna utveckla det demokratiska samhället. (Utbildningsstyrelsen 2004)

I Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen definieras också skolans verksamhetskultur. Verksamhetskulturen har en betydande inverkan på skolans fostran och undervisning och därmed på lärandet. Skolans alla rutiner ska byggas upp så att de konsekvent stödjer skolans mål för fostrings- och utbildningsarbetet. Eftersom alla skolans officiella och inofficiella regler, handlingsmönster och beteendemodeller betraktas som en del av skolans verksamhetskultur (Utbildningsstyrelsen 2004) ska elevkårsverksamheten ses som en verksamhetsmodell som för eleverna konkretiserar till exempel hur de kan utveckla sin egen närmiljö på ett demokratiskt sätt. Elevkåren har också till uppgift att utveckla verksamheten utanför lektionerna (fester, temadagar, evenemang (Utbildningsstyrelsen 2004)). Målet är en verksamhetskultur som är öppen och interaktiv och som stödjer samarbetet såväl i skolan som med hemmen och samhället i övrigt. Också eleverna ska ha möjlighet att vara med om att skapa och utveckla skolans verksamhetskultur (Utbildningsstyrelsen 2004). Temaområdet Deltagande, demokrati och entreprenörskap framhäver elevernas rätt att delta och påverka i skolan och i närsamhället.

Delaktighet och påverkan har lyfts fram som ett kvalitetskriterium för den grundläggande undervisningen. Det här innebär att utbildningsanordnaren och skolan ska skapa möjligheter för eleverna att medverka i handläggningen av frågor som berör dem själva.

"Utbildningsanordnaren och skolan ska skapa möjligheter för eleverna att medverka i handläggningen av frågor som berör dem själva."

Kommunen ska se till att det finns tillräckliga resurser för att leda elevkårsverksamhet. Kommunen ansvarar också för att verksamheten knyts till påverkansgrupperna av barn och ungdomar i kommunen. (Undervisningsministeriet 2010)

Elevkårsverksamheten ska vara målinriktad. Den förutsätter ett gemensamt beslut av rektorn, lärarna, eleverna och föräldrarna om att idka och främja verksamheten. För verksamheten fastställs gemensamma mål som justeras i skolans årliga verksamhetsplan. Elevkårsverksamheten ska vara målinriktad, systematisk och verkningsfull. (Undervisningsministeriet 2010)

"Elevkårsverksamheten är målinriktad, systematisk och verkningsfull."

Källor:

Utbildningsstyrelsen (2004): *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004.*

Undervisningsministeriet (2010): *Kvalitetskriterier för den grundläggande utbildningen.*

Undervisningsministeriets publikationer 2010:7

Följande faktorer gör elevkårsverksamheten mer systematisk

Kom-ihåg-lista

- rektorn och alla vuxna i skolan förbinder sig till och stödjer elevkårsverksamheten
- de handledande lärarnas arbete lyfts fram och värdesätts
- de handledande lärarna arbetar i par, får skälig och lika lön för arbetet
- medlemmarna i elevkåren behöver ett rum, tid för verksamheten och hela skolgemenskapens stöd
- samarbete mellan elevkåren och föräldraföreningen
- en verksamhetsplan upprättas och hela skolgemenskapen och alla hem informeras om den
- engagemang i kommunikationen kring elevkårsverksamheten, växelverkan inom klassen och skolan, med hemmen samt mellan skolan och kommunen
- inspirerande, kollektiv process för att utse medlemmar i elevkårens styrelse
- utrymme och tid för elevkårens ärenden i klasserna och på lektionerna
- elevkårens anskaffningar och verksamhet är hela skolans sak
- regelbundet återkommande påminnelser, anslagstavla eller en hel vägg för presentationen av elevkårens verksamhet, egen webbplats
- styrelsearbetet förankras i hela skolgemenskapen
- medlemmarna i elevkårens styrelse håller regelbunden rastövervakning
- rektorn håller morgonkaffe med elevkåren
- elevkårsverksamheten presenteras för hemmen
- samarbete mellan elevkårens styrelse och föräldraföreningen
- ungdomsväsendet bidrar med kunskap och råd t.ex. vid utbildningen av medlemmarna i elevkåren
- information på kommunnivå
- fungerande relationer till barnens och ungdomarnas påverkanskanaler.

EXEMPEL PÅ GOD PRAXIS I OLIKA KOMMUNER

KOUVOLA VARKAUS RAUMO VANDA KUOPIO
LAHTIS TAMMERFORS NOKIA IDENSALMIS
PIKKU-IIVARIT BRAHESTAD KOTKA RANUA
ULEÅBORG PALTAMOS LAPANEN KEMPELES
PIKKU-PARLAMENTTI

KOUVOLA

I skolan hade man redan tidigare gett elever utbildning i kamratmedling och de var därför färdigt inställda på samverkan. Det var alltså enkelt att starta elevkårsverksamheten. Strukturen för verksamheten bygger på modellen i projektet Engagerade elever – en samverkande skola. Tack vare det grundläggande arbete som gjorts i skolan på senare år axlar eleverna det största ansvaret för verksamheten.

Elevkåren har *skriftliga regler* där man bl.a. fastställer styrelsens beslutförhet och rätten att närvara och uttrycka sig på sammanträdena.

Elevkårens *styrelse utses genom att man förrättar val*. Styrelsens mandatperiod är två år, men en elev som önskar det har rätt att säga upp sig från uppdraget. Styrelsens mandatperiod börjar i januari och slutar i december. Till styrelsen utses två representanter från varje årskurs. Alla elever får ställa upp som kandidat. Enligt reglerna kan styrelsen också ge en medlem avsked. Tidigare hade styrelsen även representanter från förskolan, men nu har beslut fattats tillsammans med barnen om att förskolebarn inte deltar i styrelsens sammanträden.

Eleverna gör själva upp föredragningslistan för sina sammanträden. *Sammanträdena hålls enligt en överenskommen tidtabell* ungefär en gång i månaden. För varje sammanträde reserveras ca en timme. Mellan sammanträdena kan man vid behov hålla kortare rastmöten. En gång om året håller elevkåren ett allmänt möte som hela skolan deltar i. I reglerna ingår också en bestämmelse om ett s.k. klassmöte som ska hållas efter varje styrelsesammanträde så att de beslut som fattats ska komma till alla elevers kännedom.

Det som syns bäst av elevkårens arbete är att den anordnar rastgymnastik. Aktiviteterna har fått beröm av såväl eleverna som rektorn.

När verksamheten inleddes liknade den närmast en julklappsönskelista. De handledande lärarna har arbetat för att visa att elevkårsverksamheten inte bara handlar om att lägga fram önskemål, utan att det krävs att man bemödar sig om man vill nå resultat, att det inte hjälper att bara hoppas på något.

Det som gör det svårt att driva verksamheten är att elevkåren inte har tillgång till pengar. Man måste alltså hitta på trevliga saker att göra tillsammans som det inte går åt pengar till. För att verksamheten ska få mer synlighet har *även elever utanför styrelsen varit med om att ordna aktiviteter*.

Elevkåren har låtit göra en *enkät till alla elever i skolan* där man utredde elevernas uppfattningar om vad som gör en fest trevlig. Svaren på enkäten ges också till skolans direktion. Eleverna har också genomfört en enkät om skoltrivseln. Svaren samlades till stora ark som hängdes upp på väggen till beskådande.

Rektorn ger elevkårsverksamheten ett starkt stöd. Den handledande läraren har en viktig roll som informationsförmedlare och *elevkårsverksamheten diskuteras ofta på lärarmötena*. Den handledande läraren delegerar uppgifter till andra lärare och ålägger dem att medverka.

De handledande lärarna upplever att den kommunala byråkratin utgör det största hindret för verksamheten. Eleverna har gett respons på att frågor som startats inte har fortskridit som överenskommits. Det som är svårast för lärarna är att stå vid sidan om och se på också när det finns risk för att något går snett.

"Elevkårs-
verksamheten
handlar inte
bara om att föra
fram önskemål,
utan det krävs
också att man
anstränger sig om
man vill nå resultat.
Det hjälper inte att
bara hoppas på att
saker och ting
ska hända."

VARKAUS

"Bara en medlem byts ut från varje klass i taget, och den elev som valdes föregående år fortsätter ett år till."

Medlemmarna i elevkårens styrelse utses genom val där varje klass väljer två representanter. *Val förrättas i december och den nya styrelsen tillträder i januari.* Bara en medlem i taget byts ut från varje klass, och den elev som valdes föregående år fortsätter ett år till. På det här sättet hinner så många elever som möjligt sitta i styrelsen under de lägre årskurserna. Inom skolan iakttas olika praxis för hur kandidaterna ska utses: i vissa klasser röstar man fram sin favorit till styrelsen bland alla elever, i andra klasser väljs medlemmarna bara bland dem som önskar ställa upp. Att eleverna går med frivilligt i elevkåren är viktigt för verksamhetens utfall.

Styrelsen *sammanträder efter behov ungefär en gång i månaden* på rasterna. På sammanträdena iakttas sedvanlig mötespraxis, dvs. man följer föredragningslistan och ber om ordet. Ordförandena har fått en *halvdagsutbildning i mötespraxis* av ungdomsväsendet i kommunen. Den handledande läraren träffar styrelsens ordförande före varje sammanträde, men ordföranden leder sammanträdet på egen hand. Rektorn deltar i mandatperiodens sista sammanträde. Därtill brukar lärarna höra sig för hos styrelsen om idéer för olika evenemang.

Efter varje styrelsesammanträde är det tänkt att *klassrepresentanterna kort redogör för sammanträdet* inför sin klass.

Elevkårens verksamhet handlar främst om att anordna olika evenemang. På hösten upprättar elevkåren en verksamhetsplan för det kommande skolåret. Man beslutar vilka evenemang man ska satsa på och en del av idéerna dokumenteras för kommande år.

Vid behov kan *styrelsen bilda arbetsgrupper*, vilket ger verksamheten större flexibilitet.

Elevkåren har en egen anslagstavla. I samband med evenemang uppges att elevkåren är arrangör, och på det sättet sprids också information om elevkårsverksamheten. Skolans elevkår har en liten budget för verksamheten och därför behöver inte allting ske gratis. Att eleverna är medvetna om verksamheten och att verksamheten har långa traditioner gör det lättare att få eleverna att gå med i den.

När den handledande läraren sitter med på styrelsens sammanträde samarbetar han eller hon *med läraren för parallellklassen*.

Ungdomsväsendet anordnar varje år utbildning för elevkårernas styrelser på olika skolnivåer. Det är alltid svårt att schemalägga dessa utbildningar eftersom skolorna har ett späckat program. Fördelen med kurserna är dock att eleverna lär sig mer och lärarna får aha-upplevelser när de märker att barnen verkligen kan göra en hel del mycket självständigt.

Wanuva (Varkauden nuva), stadens ungdomsfullmäktige, har tidigare varit i kontakt med elevkårerna och nu håller man på att planera en gemensam utbildning för elevkårerna och ungdomsfullmäktige. Wanuva har en tudelad roll: man anordnar evenemang och arbetar med påverkan.

I Varkaus finns det *flera kanaler för att höra barns och ungdomars åsikter*. Barnens Parlament och ungdomsfullmäktige är hörnpelarna, och nu har man för första gången hållit ett möte kring utvärderingen av de kommunala bastjänsterna där ungdomarna fick möta beslutsfattarna. Trivseln på skolgårdarna var en fråga som diskuterades och vidarebefordrades till elevkårerna för planering.

"Fördelen med kurserna är dock att eleverna lär sig mer och lärarna får aha-upplevelser när de märker att barnen kan göra många saker mycket självständigt."

RAUMO

På Norssi (övningsskolan Rauman normaalkoulu) i Raumo pratar man inte om elevkår och styrelse utan om *miniministrar*. Det finns sammanlagt 27 ministrar. Den yngsta ministern går i förskolan och den äldsta i sjätte klass. Därtill utses varje år "skolans elev" som har rätt att delta på sammanträden. Styrelsen, eller regeringen som man kunde kalla den, är alltså relativt stor. Den samlas en gång i veckan, en halv timme i taget, och *inför varje möte spelas en signaturmelodi* för att alla ska komma ihåg att gå på mötet. Närvaroprocen ten har varit nästan 100. Mandatperioden är två år, men om nya intresserade anmäler sig, förrättas val i klassen. Ministerposterna är eftertraktade – i en klass ville alla elever vara med i regeringen. Regeringen har en stark gruppsammanhållning och anordnar olika besök. I december hålls julfest och på våren brukar man gå ut och äta glass, så eleverna får också lön för mödan. Miniministrarna får *diplom* efter mandatperiodens slut.

"Ministerposterna är eftertraktade – i en klass ville alla elever med i regeringen. Regeringen har en stark gruppsammanhållning och anordnar olika besök."

Lärarstuderandena arrangerar varje år ett riksomfattande evenemang på temat elevkårer, Norssien oppilaskuntapäivät. Till en början pågick evenemanget bara en dag men programmet omfattar numera. Deltagarna får *förhandsuppgifter* så att de kan förbereda sig inför evenemanget. En uppgift har handlat om elevkårens kontakter till ungdomsväsendet i kommunen och andra intressegrupper.

Varje lärarstuderande ska vara närvarande på elevkårens styrelsesammanträde minst en gång under praktiken. Därtill deltar studerandena på en 1 timmes föreläsning om elevkårsverksamhetens betydelse. Studerandena vill ha konkret information. Ett seminarium är inte nödvändigtvis den bästa metoden. Man kunde t.ex. ha en *video om elevkårsverksamheten vid en viss skola eller ha en workshop* där man behandlar ett case från början till slut. Studerandena behöver framför allt praktiska tips. *Också lärarna är ofta mycket osäkra i sin roll som handledande lärare och på hur elevkåren borde integreras i den övriga skolverksamheten.*

"Varje lärarstuderande ska vara närvarande på elevkårens styrelsesammanträde minst en gång under praktiken."

Kontaktuppgifterna till handledande läraren i varje övningsskola finns på eNorssi, liksom tips och goda erfarenheter. På webbplatsen finns också artiklar skrivna av en expert som handlar om praxis inom elevkårsverksamheten. Idén om fadderskolor, till exempel, härrör från diskussioner på eNorssi. Samarbetet med ungdomsväsendet kan vara mycket produktivt: till exempel i Uleåborg är verksamheten mycket effektiv.

För att verksamheten ska vara effektiv behövs dock alltid rektorns stöd. Det är en hörnsten för verksamheten. På lärarmötena som hålls en gång i månaden finns det alltid ett ärende på föredragningslistan som miniministrarna lägger fram med egna ord. Det här har blivit en etablerad praxis.

Miniministrarna gör årligen en enkät till eleverna om olika ämnen. I år gällde *enkäten säkerhet*. Svaren visade bland annat att eleverna upplever att skolgården inte är trygg. Rektorn tog därför upp frågan på lärarmötet. Man redde ut vem som ansvarar för vad och vilka fortsatta åtgärder som ska vidtas för att ändra på detta missförhållande. Här kunde eleverna verkligen påverka. I fjol agerade miniministrarna som agenter som bl.a. rapporterade om förhållandena i biblioteket efter att man hade märkt att yngre elever inte vågade gå till biblioteket eftersom de äldre eleverna regerade där.

"Miniministrarna gör årligen en enkät till eleverna om olika ämnen. I år gällde enkäten säkerhet. Svaren visade bland annat att eleverna upplever att skolgården inte är trygg."

VANDA / UNDERVISNINGS- VÄSENDET

Påverkardagen är en central påverkanskanal för ungdomarna. Påverkardagen hålls varje år i april. Före varje Påverkardag gör eleverna förhandsuppgifter i skolan. För Påverkardagen väljs ett initiativ från varje skola, som skickas till undervisningsväsendet, varpå undervisningsväsendet samlar alla initiativ och vidarebefordrar dem till ungdomsfullmäktige för behandling. Bland initiativen väljer ungdomsfullmäktige teman för Påverkardagen. Programmet under Påverkardagen består av *grupparbete* på förmiddagen och en *paneldiskussion* på eftermiddagen som leds av stadsdirektören. Förvaltningsdirektörer och ordförande för olika nämnder besvarar ungdomarnas frågor. Ungdomsfullmäktige arrangerar programmet och leder grupparbetena under förmiddagen.

Även 5–6-åringarna medverkar, men de gör teckningar, jobbar med modellera, berättar sagor och dylikt. I fjol fick förskolegrupperna se de äldre gruppernas sånger och teckningar, och utifrån dem gjorde en grupp som utsetts för Påverkardagen en ny sång. Eleverna aktiveras under Påverkardagen bl.a. genom grupparbetena. Från lärarhåll har man fått respons om att Påverkardagen borde ha olika evenemang för de lägre respektive de högre årskurserna, men barnen själva ser inget problem i det här och har inte heller lagt fram önskemål om det. Grupparbetena, där alla åldersgrupper är representerade, har varit populära.

Med tanke på kontinuiteten är den största utmaningen med Påverkardagen hur effektivt man lyckas driva frågorna framåt. En positiv attityd återspeglas också klart i kommunstyrelsens svar: förslagen från ungdomsfullmäktige skickas ofta kryddade med förbättringsförslag och konkreta åtgärder tillbaka till tjänsteinnehavarna för ytterligare beredning. Å andra sidan har också initiativen från ungdomarna blivit mer komplexa från år till år. Under de första två åren handlade det främst om den egna skolan, men under det tredje året började man lära sig hantera frågor som gäller Vanda stad i allmänhet. I våras väckte mellanmålen i skolorna livlig diskussion, och efter Påverkardagen beslöt man att varje skola ska börja servera mellanmål. I samband med den första Påverkardagen reserverades en viss summa av skolans budget för elevernas bruk. Med dessa pengar har man bl.a. skaffat lek- och klätterställningar till skolgården.

Elevkårerna har också sitt ursprung i Påverkardagen, som anordnades för första gången år 2008. Då ville man att en grupp från varje skola skulle medverka. Lärarna fick till uppgift att samla grupperna. Varje grupp hade till uppgift att diskutera de frågor som elevkårens styrelse skulle behandla. På det här sättet bildades elevkårsstyrelser av de första grupperna och dessa fortsatte med verksamheten nästa höst.

Hanna Kukkonens handbok med tips om hur man startar elevkårsverksamhet (Vinkkejä oppilaskuntatoiminnan perustamiseksi) har delats ut till alla skolor. Trots handboken och utbildning om elevkårsverksamhet varierar strukturerna något i de olika skolorna. Huvudprincipen är dock densamma.

Två eftermiddagar per år går de handledande lärarna på kurs. Utifrån idéer som lyfts fram på kursdagarna har verksamheten utformats, men kommunen har inte tvingat alla skolor att följa exakt samma koncept. Enligt de handledande lärarna är det kollegiala stödet utbildningens främsta behållning, liksom att man lyfter fram elevkårsverksamheten som ett viktigt element i skolgemen-

"Initiativen från ungdomarna har blivit mer komplexa från år till år. Under de första två åren handlade det främst om den egna skolan, men under det tredje året började man lära sig hantera frågor som gäller Vanda stad i allmänhet."

skapen. *Delaktigheten som ett vidare begrepp* accentueras också tack vare kurserna. Undervisningsväsendet framhäver att delaktighet är mycket mer än bara elevkårsverksamhet. Delaktigheten borde komma till uttryck även i skolans övriga verksamhet.

"Undervisningsväsendet framhäver att delaktighet är mycket mer än bara elevkårsverksamhet. Delaktigheten borde komma till uttryck även i skolans övriga verksamhet."

Synlighet är en av de viktigaste frågorna: om elevkårens styrelse inte syns över huvudtaget i skolan, vet ingen vad styrelsen håller på med och då vill ingen heller gå med i den. Samma gäller för ungdomsfullmäktige. Elevkårernas styrelser är en viktig länk till ungdomsfullmäktige och det är vanligt att aktiva elever senare väljs till ungdomsfullmäktige.

Enligt Vandaborna behövs det flera olika kanaler som stödjer varandra. Inom ramen för ett projekt om barnens och ungdomarnas Vanda (Lasten ja nuorten Vantaa) har man samlat påverkanskanaler via olika instanser och dessa ska nu integreras och göras smidigare. Verksamheten är *tväradministrativ* på ett naturligt sätt. Det beror återigen främst på den starka viljan hos alla involverade, och bl.a. direktören för den grundläggande utbildningen har engagerat sig i frågan. En årsveckotimme har reserverats för handledande läraren i de lägre årskurserna. I vissa skolor har resursen fördelats på två lärare. I de högre årskurserna ingår ersättning för elevkårens handledning i tjänstekollektivavtalet. Rektorerna har utsetts till målgrupp för informationen eftersom det är viktigt att *rektorerna förbinder sig att utveckla verksamheten*.

Det regionala samarbetet är nästa viktiga utvecklingsfas, men här har man inte haft någon brådska eftersom det är viktigt att de modeller som nu har lanserats vinner fotfäste. Elevkårsverksamheten bör först fungera effektivt inom varje skola. *Det regionala samarbetet kommer att utvecklas i samarbete med ungdomsväsendet.*

Elevkårerna och ungdomsfullmäktige har samarbetat regelbundet då Påverkardagen ju samlar ungdomarna. *Ungdomsfullmäktige är i nyckelposition när det gäller att arrangera och leda dagen.* På regionala *elevkårsmöten*, där även ungdomsfullmäktige medverkade, behandlade man aktuella frågor och bekantade sig med varandra. Förutom att anordna dessa möten sammanställer ungdomsfullmäktige efter varje sammanträde ett *nyhetsbrev* som förmedlas via undervisningsväsendet till alla skolor.

"Förutom att anordna elevkårsmöten sammanställer ungdomsfullmäktige efter varje sammanträde ett nyhetsbrev som förmedlas via undervisningsväsendet till alla skolor."

Ungdomsfullmäktiges mandattid är två år och samtliga ledamöter byts ut varje gång. Staden vill uppmuntra till att så många ungdomar som möjligt ska få medverka i ungdomsfullmäktige. I verksamheten understryker man att den inte är till för en liten, sluten krets. Ungdomsfullmäktige har redan tidigare varit representerad i samtliga nämnder, men sedan i våras har man även en representant med på fullmäktiges sammanträden (rätt att närvara och uttala sig) samt i social- och hälsovårdsnämnden.

Skolorna ansvarar för valet av ledamöter till ungdomsfullmäktige. I de flesta skolor förrättas valet inom ramen för elevkårsverksamheten, men det finns också skolor där läraren i samhällskunskaper samordnar valförfarandet.

Staden har reserverat resurser för åtgärder som stödjer verksamheten även framöver. *Att utbilda lärarna* är ett exempel på en sådan åtgärd – lärarna medverkar en längre tid än eleverna, och därför är också nyttan mer långvarig. De övriga skolanställda borde också involveras i verksamheten, och därför skulle nästa naturliga steg vara att ge dem utbildning i delaktighet och medborgarfostran av något slag.

KUOPIO

"Utbildade lärare håller varje år kurser för de andra lärarna i staden och i år för första gången även för lärare utanför Kuopio."

Under projektet Engagerade elever – en samverkande skola grundades elevkårer och startades verksamheten i alla grundskolor i Kuopio. *Utbildade lärare håller varje år kurser för de andra lärarna i staden och i år för första gången även för lärare utanför Kuopio (övriga Norra Savolax).*

I Kuopio har man tagit fram en modell där man varje höst ger intensiv utbildning åt elevkårsaktörerna i staden. *Varje år behandlas ett nytt tema med frågor som läggs fram för behandling. Ett år var temat att förbättra och utveckla kontakterna mellan elevkåren och rektorn. Via elevkåren vill man höra hela skolans åsikter.*

Årskurserna 7–9 har haft en elevkår som har koncentrerat sig på att arrangera evenemang eller samarbetat med stödeleverna i skolan. Efter utbildningen var målet att separera stödelevernas och elevkårens roller så att *elevkåren är ett stöd för skolans organisation och stödeleverna är ett slags tredje sektorns aktör inom skolan.* Den eftersträlvade strukturen för elevkårsverksamheten är att man *varje vecka ska ha ett i förväg fastställt rastmöte och en gång i månaden eller perioden längre sammanträde* med mer omfattande innehåll. Mötet ska vara avtalat i förväg.

I årskurserna 7–9 har man ingripit i *brister i byggnaderna*, såsom att det saknas klockor eller ställningar på skolgården. *Skolmaten* har också tagits upp till behandling. I en skola tillsattes en *arbetsgrupp* för skolmaten där representanter för elevkåren, rektorn, en lärare och skolkökens föreståndare håller regelbundna möten om skolmaten. Man diskuterade bland annat hurdana sallader eleverna önskar, hurdan bröd, hur maten ska läggas fram osv. Det bästa med mötena var att informationen utbyttes direkt utan mellanhänder. Man höll minst två möten per år. Skolan höll också en favoritträtsdag när varje klass fick rösta fram sin favoritträtt bland listade råvaror.

I vissa skolor har elevkåren anordnat *temadagar*. *Mindre evenemang* anordnas också under de perioder när elevkåren arbetar aktivt.

Processen för att välja medlemmar till elevkårens styrelse är viktig ur elevernas synvinkel. Den måste upplevas som intressant och aktivera eleverna. *Å andra sidan bör man få med många olika slags elever med ett genuint intresse för verksamheten.*

Med tanke på hur intressant verksamheten förefaller och hur synlig den är i skolans vardag vore det bra med ett uppföljningssystem av något slag. *Eleverna borde få känna att det har åstadkommit något, till exempel en diskussion med rektorn kring genomförd och planerad verksamhet.*

"Eleverna borde få känna att det har åstadkommit något, till exempel en diskussion med rektorn kring genomförd och planerad verksamhet."

Elevkårens verksamhet varierar mycket från skola till skola. *Många skolor kommer nuförtiden ihåg att man kan fråga elevkårens åsikt.* Mycket hänger på hur bra rektorn och handledande läraren *kommer ihåg elevkårens existens.*

Eleverna samlas till en timmes sammanträden ungefär en gång i månaden. *Sammanträdena hålls i den handledande lärarens klass under lektionen, men den här modellen förutsätter rektorns välsignelse, eftersom ett skolgångsbiträde samtidigt tar hand om själva klassen.* Den handledande läraren har lärt ordföranden att leda sammanträdet, så det behöver läraren inte sköta om. På sammanträdena har man inte heller grupparbeten eller andra aktiviteter. Visserligen har varje styrelsemedlem ordet när man läser upp önskemål ur önskelådan: varje klassrepresentant läser sin klass önskemål. I varje klass finns en önskelåda. På sammanträdena diskuterar eleverna önskemålen och dryftar om elevkåren har möjligheter att påverka alla önskemål som förts fram.

Styrelseposterna har varit populära bland eleverna och därför har det varit lätt att få kandidater till valen.

Elevkårsverksamheten har varit mycket *praktiskt inriktad*: man har fokuserat bl.a. på *spel, skolgården och farthinder på vägen nära skolan.* Bland önskningarna i önskelådan kan det finnas förslag om fler lektioner i bildkonst, men det är något skolan inte kan göra något åt. Däremot har en del önskat sig t.ex. fler blyertspennor. I sådana fall har läraren uppmanat eleverna att ta upp frågan direkt med läraren i bildkonst.

En representant från elevkårens styrelse har alltid kallats *till skolans direktionmöten*, men barnen orkar inte intressera sig för sådana och det går att *ta reda på barnens åsikt på annat sätt än att ha dem att sitta med på sammanträden.* Barn bör få behandla ”ärenden som motsvarar deras egen storlek”.

Efter att elevkårens styrelse har sammanträtt skickar handledande läraren protokollet till alla lärare i skolan. Protokollet sammanställs av styrelsens sekreterare. De andra lärarna har uppmanats att reservera tid i klassen efter varje möte. Hurdana klassmöten som hålls varierar efter skola. För att få en effektiv informationsgång berättar klassrepresentanten vad som har diskuterats på sammanträdet. Idealet vore ju att man hade ett klassmöte också inför varje sammanträde. Då skulle hälsningarna från klassen vidarebefordras direkt till sammanträdet. I vissa skolor för årskurserna 7–9 reserveras en stund av klassföreståndarens kvart för elevkårens hälsningar.

Arbetsgemenskapens stöd är viktigt, liksom kollegernas inställning till elevkåren. *Att arbeta i par vore idealiskt.*

Elevkåren har *samarbetat i viss mån med föräldraföreningen*, bl.a. anordnat rosettskrinning. Därtill har föräldraföreningen anordnat aktiviteter på skolan samma kväll som vårfesten hålls.

Elevkårsseminarierna som anordnats av ungdomsfullmäktige får varje gång eleverna att sträcka på sig: det är en ära att representera den egna skolan. Samtidigt får elevkåren en ny dimension när de får berätta om verksamheten i den egna skolan.

På elevkårsseminarierna får barnen och ungdomarna träffas och utbyta tankar. Som bäst har seminarier hållits varje månad, ibland mer sällan. Ungdomsväsendet är över huvudtaget inte inblandat i dessa möten, utan ungdomarna anordnar dem själva. En gång höll man också ett möte för handledande lärare, där såväl ungdomarna som lärarna kunde delta.

Anslag ur ungdomsfullmäktiges budget har använts för olika projekt för att utveckla skolmiljön, man har t.ex. anskaffat spelredskap och tidningsställ till skolorna. Ungdomsväsendet ansvarar för marknadsföringen av ungdomsfullmäktigevalen. I samband med valen arrangeras skolrundor där en representant för ungdomsfullmäktige besöker skolorna för att berätta om verksamheten. Nuförtiden hålls val varje år, men bara hälften av ledamöterna byts ut i taget.

Ungdomsfullmäktige har vissa förmåner, såsom rätt att närvara och uttrycka sig på nämndernas sammanträden. Ungdomsfullmäktige är också en aktiv debattör. Till exempel när lärarna permitterades väcktes många åsikter och ungdomsfullmäktige samlade in en adress mot permitteringarna. Elevkårerna torde i framtiden få en större roll i Barnens Parlament, men det är något man inte ännu kan ta för givet eftersom det är barnen själva som bör besätta rollerna.

”Det finns en önskelåda i varje klass. På sammanträdena diskuterar eleverna önskemålen och dryftar om elevkåren har möjligheter att påverka alla önskemål som lagts fram.”

LAHTIS

"Den handledande läraren för grundskolans elevkår ska ha huvudansvaret för verksamheten, men på samma gång ges styrelsen så mycket ansvar som möjligt."

För närvarande har elevkårens styrelse 8 medlemmar av vilka de flesta är 9-klassister. I skolan har man tillämpat en modell där varje elev som gått med i verksamheten fortsätter ända till nionde klassen. En elev har visserligen rätt att avgå tidigare om han eller hon så vill. De sjätteklassister som valts in följer verksamheten under våren och tar på allvar itu med uppgifterna på hösten.

Den handledande läraren för grundskolans elevkår ska ha huvudansvaret för verksamheten, men på samma gång ges styrelsen så mycket ansvar som möjligt. Dagsverkspengarna räknas tillsammans, till exempel. Där- emot höll eleverna i trådarna när det var dags att arrangera *halloweenfest*. *De utsåg en ansvarig elev som fungerade som kontaktperson till eleverna i gymnasiet.* Dessa elever kom tillsammans överens om festarrangemanget. Styrelsens sammanträden är mycket informella, även om det finns regler. Sekreteraren antecknar de frågor som behandlas men läraren fungerar som ordförande. *Läraren sammankallar styrelsen med ett SMS och påminner eleverna om mötet föregående dag eller samma morgon genom att skicka ett nytt SMS eller träffa dem personligen i skolkorridoren.* Efter varje sammanträde skickas ett meddelande till rektorn som skickar det vidare till de andra lärarna.

Elevkåren håller ibland morgonsamling, och den handledande läraren överläter ofta sin egen tur till styrelsen.

I skolan har man satsat på att öka sammanhållningen. *Elevkåren har t.ex. egna munkjackor som man bär bl.a. på kurser.* Också på andra jippon uppträder eleverna i elevkårens färger, grönt och turkos. Elevkåren har en egen webbplats men de underhålls relativt långsamt. Avsikten har också varit att göra en sida på facebook, men så långt har man inte ännu hunnit.

I våras anordnades en *friluftskonsert* på skolgården i samarbete med musiklärarna. Till programmet hörde även olika slags aktivitetsstationer och elevkårens styrelse hade hand om försäljningen av munkar och saft. För nya sjätteklassister hålls varje år ett eftermiddagsmöte där styrelsemedlemmarna berättar vad elevkårens styrelse egentligen gör.

Det har inte funnits något färdigt material för verksamheten, utan den har startat med årliga evenemang, såsom Dagsverke, och småningom utvecklats vidare.

Kommunens ungdomsväsen håller varje år utbildning för de aktiva inom elevkåren. Ibland anordnas möten för både elever och handledande lärare. *Teman för mötena varierar från år till år.* På samma gång samlas de handledande lärarna till egna möten där de kan träffa sina kolleger och knyta kontakter.

När det gäller elevkåren håller man på att *reformera stadgarna*. Styrelsen skulle vilja ändra på sättet att välja nya medlemmar eftersom nya styrelsemedlemmar hittills har valts på skolans årsmöte. Nu vill eleverna övergå till en praxis där varje intresserad kan ansöka om att bli styrelsemedlem med en fritt formulerad ansökan. Ansökningarna skulle lämnas in till

klassföreståndaren. Den här modellen följdes på försök ifjol. Då intervjuade elevkårens styrelse kandidaterna och beslutade vilka som skulle väljas. Den diskussion som fördes vid intervjuerna var mycket nyttig: eleverna dryftade t.ex. från vilka årskurser det vore bra med nya medlemmar.

Den handledande läraren har velat fostra medlemmarna till ansvarsfullhet. Eleverna har också förbundit sig till verksamheten ända från början. De vet att en styrelseplats kan betyda jobb även efter skolan.

I en privat skola finansieras elevkåren på annat sätt än i andra skolor: elevkåren ansöker om finansiering av rektorn, som fattar beslutet om finansiering tillsammans med direktionen. Just nu håller man på att öppna ett konto för elevkåren. Läraren har visserligen försökt undvika det intill det sista, eftersom det innebär ett stort ansvar. Idén om att öppna ett konto kom från styrelsen. I fortsättningen är det tänkt att styrelsen ska ha en kassör.

Elevkåren har å ena sidan namn om sig att vara en *avspänd och trevlig* miljö, men å andra sidan vet eleverna att en styrelsepost kan innebära arbete även efter skoldagen. Man har försökt att hålla verksamheten otvungen och inofficiell men på samma gång aktiv. Antalet möten varierar efter uppgift och aktivitet. Valet av nya medlemmar är nästa stora projekt. Elevkårens styrelse fungerar också som stöd för lärarkåren vid anordnandet av olika evenemang.

Elevkåren har inte samarbetat med direktionen, men däremot träffar man rektorn regelbundet. *Styrelsen går på frukostkaffe hos rektorn en gång per termin.* Där har rektorn möjlighet att höra elevernas åsikter om aktuella frågor, och t.ex. senast fick eleverna information om tidpunkterna för skolans lov. Frukostmötena hålls i lärarkabinettet men det hindrar inte att diskussionen kan föras i avslappnad stämning.

Med kommunen samarbetar elevkåren närmast när det gäller *listor på viktiga anskaffningar*. Elevkåren organiserar insamlingen av anskaffningsförslag. Listorna samlas in under klassföreståndarkvarten. Elevkåren medverkar också på *möten där kommunen hör invånarna*. Styrelsen har bl.a. deltagit i ett möte som gällde kommunsammanslagningen.

Frånvaro på lektioner har stött på lite motstånd bland lärarna, och elevkårens styrelse har fått instruktioner om att prov går före allt annat: prov får man inte missa utan tillstånd av läraren. Lärarna uppmuntrar aktivt sina elever att delta bl.a. i dagsverke.

Det är bra att den handledande läraren bygger upp nätverk. Ungdomsväsendet har arrangerat *möten i syfte att skapa nätverk*, men tidpunkten passar ju inte lärarna alla gånger. Särskilt mycket nya idéer har inte kläckts på mötena, men de har varit ett bra diskussionsforum. Med handledande läraren för gymnasiets elevkår har man fört en konstruktiv och positiv dialog.

Skolans nya rektor ger elevkårsverksamheten starkt stöd. Information om aktuella frågor i elevkåren ges på varje lärmöte. I större skolor vore det bra om den handledande läraren hade någon att dela arbetsbördan med. I Lahtis är praxis att om skolan har två handledande lärare får de hälften

"Vi har försökt att hålla verksamheten otvungen och inofficiell men på samma gång aktiv. Antalet möten varierar efter uppgift och aktivitet."

"Det är bra att den handledande läraren bygger upp nätverk. Ungdomsväsendet har hållit möten för att skapa nätverk."

var som ersättning för det extra arbetet. Lärarna stödjer varandra. Några av Lahtisskolorna har två handledande lärare, och på enhetsskolan är till och med tre personer involverade: två lärare och ett skolgångsbiträde. Den ena läraren arbetar med årskurserna 1–6 och den andra med de högre årskurserna. I vissa skolor varierar antalet handledande lärare från år till år.

Ungdomarna brukar engagera sig och ta ansvar först när de upplever att de verkligen kan påverka. Under delaktighetsprojektet beviljades elevkårerna anslag ur projektbudgeten. *Det är viktigt att ge elevkårerna autentiska uppgifter som verkligen har betydelse.* Det är också viktigt att hela skolpersonalen tar eleverna med i utvecklingsarbetet. De ekonomiska resurser som anvisas för eleverna behöver inte vara några stora summor, men de måste själva få besluta om hur pengarna ska användas. Ungdomarna märker nog om delaktigheten bara är på låtsas. Det är lätt att upprätthålla verksamhetskulturen bara den först införlivas i skolgemenskapen. Lahtis ungdomsfullmäktige fokuserar på specifika ärenden och hanteringen av dessa. En del av begäran om utlåtande som kommer till ungdomsfullmäktige är mycket omfattande och ungdomsfullmäktige ombes ta ställning med mycket kort varsel. Barnen och ungdomarna vill påverka aspekter som gäller deras egen livssituation, och begäran om utlåtande om vissa utredningar stödjer inte nödvändigtvis detta. De vuxna borde komma ihåg att ungdomar är ungdomar och ska inte behöva ta ställning till alltför stora frågor.

Staden har också upprättat en *samarbetsplan för ungdomstjänsterna och skolan*.

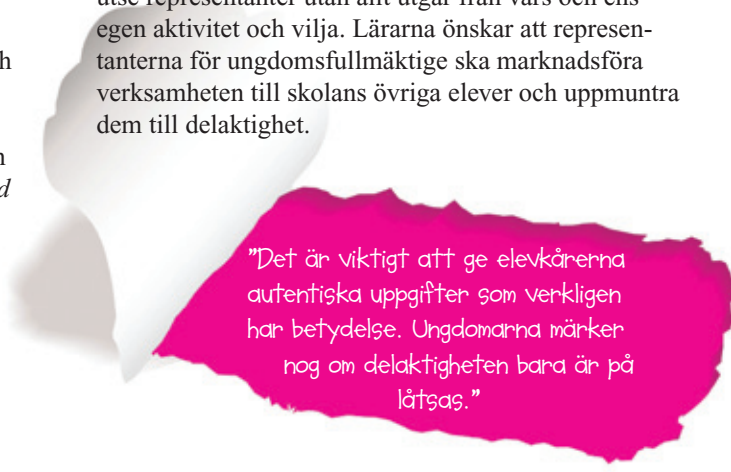
I början av läsåret ges inskolning för styrelserna i de nya elevkårerna, dels för de högre årskurserna och dels för gymnasierna. Initiativet till inskolningen har kommit från lärarna, som är med om att planera den. Styrelsemedlemmar från alla skolor deltar i inskolningen. Målet är att samla eleverna och skapa förståelse. Det är viktigt att eleverna träffar varandra och utbyter erfarenheter.

Kommunen och skolorna samarbetar med hjälp av en modell för hörande av barn och ungdomar. *Syftet med modellen är att höra de ungas åsikter redan i beredningsskedet.* Modellen har tillämpats några gånger, bl.a. när det gällde ungdomarnas lokal i biblioteket, kommunsammanslagningen och placeringen av ungdomsgårdar. Skolorna har en aktiv roll när det gäller att tillämpa modellen för hörande av barn och ung-

domar. När någon tjänsteinnehavare vill fråga någonting, skickas frågan till ungdomstjänsterna som avgör vem som de facto berörs av frågan – det är onödigt att fråga ungdomar i en stadsdel om ärenden som gäller en annan stadsdel – och därefter skickas frågan vidare från ungdomstjänsterna till skolorna. *Den handledande läraren i skolan tar emot frågan och överlägger med elevkårens styrelse hur frågan ska behandlas i skolan.* På skolorna ställs inga randvillkor, utan varje skola kan själv bestämma hur viktig frågan är ur deras synvinkel. Det blir antingen elevkårens styrelse eller hela skolan som tar ställning till frågan. Svaret skickas till ungdomstjänsterna som samlar in alla svar till den som ursprungligen ställde frågan. Hela processen kan som bäst genomföras på ett par veckor. Från ungdomstjänsterna går ärendet vidare på mindre än en vecka. Tidtabellen hänger i hög grad på skolorna (PRAO, praktik osv.). I allmänhet ges skolorna ett par veckors tid att besvara en fråga.

Lärarna i årskurserna 1–6 var mycket intresserade, liksom eleverna, men hur det extra arbetet för lärarna skulle ersättas blev ett problem. Det finns inte ännu någon samlad lösning på problemet utan varje skola gör tillsvidare på sitt sätt. För närvarande får vissa skolor projektpengar från länet, medan rektorn i andra skolor har tagit ersättningen till de handledande lärarna ur skolans utvecklingsanslag. Rektorn beslutar om pengar ska användas eller inte. I Lahtis väntar man på ett beslut av skolväsendets direktör som skulle ge en signal till skolorna om behovet av en enhetlig praxis, men frågan har inte ännu godkänts.

Elevkårerna får utse en egen representant till ungdomsfullmäktige. Verksamheten reviderades för två år sedan. Namnet ändrades på initiativ från ungdomarna till ungdomsfullmäktige och verksamheten blev mer öppen: skolorna har inte längre någon skyldighet att utse representanter utan allt utgår från vars och ens egen aktivitet och vilja. Lärarna önskar att representanterna för ungdomsfullmäktige ska marknadsföra verksamheten till skolans övriga elever och uppmuntra dem till delaktighet.

"Det är viktigt att ge elevkårerna autentiska uppgifter som verkligen har betydelse. Ungdomarna märker nog om delaktigheten bara är på låtsas."

TAMMERFORS

Elevkårens styrelse sammanträder ungefär en gång i månaden. I årskurserna 7–9 händer det att sammanträden hålls oftare, särskilt om något stort projekt är på gång. Sammanträdena hålls på rasterna och pågår 30 minuter. När man arbetar med ett projekt har eleverna rätt att utebli från en lektion. Sådana möten är vanligare i de högre årskurserna.

Varje lärare anordnar valet av klassens styrelsemedlem på sitt sätt. I vissa klasser hålls val, men i årskurserna 7–9 kan det finnas klasser som inte över huvudtaget har någon kandidat. Alla som är intresserade är välkomna med. Styrelsen arbetar på frivillig bas.

Utvecklingen har varit rätt så positiv i skolan. Detta märks framför allt hos de äldre eleverna. De första medlemmarna i elevkårens styrelse är nu i andra klassen i gymnasiet. I år är det första gången som läraren bara sitter med på sammanträdena, eleverna genomför dem själva på ett smidigt sätt. *Ordföranden och sekreteraren gör föredragningslistan och skickar den per e-post till läraren.* Läraren lägger bara till andra aktuella ärenden. När elevkårsstyrelsen för årskurserna 1–6 sammanträder behövs dock mer stöd från läraren.

De som är aktiva inom elevkåren är också involverade i Ungdomsforumet och representerar ofta ungdomarna även i andra sammanhang. Enligt den handledande läraren är bördan för stor för dessa aktiva elever, och också de andra lärarna är oroliga för dem, men det går inte att hålla dem tillbaka.

Påverkan idkas över en mycket bred skala: påverkan handlar både om intressebevakning och att arrangera evenemang. På våren anordnar de högre årskurserna antingen vändagsfest eller Första maj-fest, alltså bara en tillställning per läsår.

Tidpunkterna för styrelsens sammanträden fastställs för hela året på terminens första sammanträde. Elevkåren har en egen digital kamera. En arbetsgrupp håller på att göra en egen webbplats för elevkåren. Därtill pågår en logotävling. Det här är saker som enligt lärarens mening får eleverna att engagera sig. Eleverna motiveras också när de ser att frågor kan drivas framåt och att man verkligen lyssnar på dem. *När skolans vision reviderades gjorde elevkåren en egen vision som fogades till skolans vision.*

Enhetsskolan har en gemensam elevkårsstyrelse men en del sammanträden hålls separat. Mandatperioden är från januari till januari. I februari hålls en utbildningsdag för att stärka gruppsammanhållningen i den nya styrelsen. Den lokala ungdomsmedarbetaren medverkar i programmet. Rektorn brukar betala bussbiljetterna med skolans pengar. Dagen börjar med utbildning i mötespraxis och därefter följer aktiviteter som syftar till att stärka gemenskapsandan. Niondeklassisterna planerade t.ex. sin egen årliga gala. Varje årskurs tilldelades egna uppgifter. Under dagen startas många projekt som bearbetas i skolan resten av året.

På vissa sammanträden har man också fört *diskussion på nätet*. På det sättet har alla tillfälle att åtminstone säga sin åsikt. I gymnasiet borde man reservera tid efteråt för att informera om ärenden som har behandlats på ett sammanträde.

"I vissa klasser hålls val, men i årskurserna 7–9 kan det finnas klasser som inte över huvudtaget har någon kandidat. Alla som är intresserade får gå med. Styrelsen arbetar på frivillig bas."

"Tidpunkterna för styrelsens sammanträden har fastställts för hela året på terminens första sammanträde."

Elevkårens representanter går en gång per år på föräldraföreningens möte för att berätta vad som är på gång i elevkåren. Största delen av lärarna vill att elevkårsstyrelsens anföranden ska ges en chans och åtminstone prövas. I årskurserna 7–9 hålls ett möte med rektorn en gång per år, och också på lärarmötet presenterar sig elevkåren en gång per år.

I skolan har en stor vägg reserverats för elevkårens bruk.

I Tammerfors tillämpar alla skolor *samma ersättningspraxis* när det gäller de handledande lärarna.

Ungdomsväsandets roll är att stödja och hjälpa handledande läraren. På staden har man samlat engagerande styrmetoder i en och samma pärm (framtidswerkstaden osv.). I materialet ingår även utdrag ur handboken Engagerade elever. *Materialet har upplevts som nyttigt.*

På kurserna för handledande lärare har man efterlyst olika sätt att informera hela skolan om vad elevkåren är för något och vem som sitter i styrelsen. En lärare löste det här genom att föra en jättestor spegel till festsalen och visade för eleverna som hade samlats framför spegeln vilka som hör till elevkåren. Därefter diskuterade man i klasserna om elevkårens verksamhet och förrättade val. Jippt var ett bra startskott för en delaktighetsfrämjande elevkårsverksamhet.

Medvetenheten om elevkåren kan ökas med hjälp av mycket enkla medel, såsom med elevkårens *anslagstavla eller en egen vägg*, där det bl.a. finns *styrelsemedlemmarnas fotografier och basinformation om verksamheten*. Det är viktigt att verksamheten är öppen för alla, den får inte vara något som bara en liten krets sysslar med. *Gymnastik- eller danslekar som leds av eleverna på rasterna* har blivit vanliga i många skolor i Tammerfors. *Färgdagar* torde också hållas i nästan varje skola. När barnen planerar allt från början till slut tar det relativt lång tid att genomföra ett enda evenemang. Därför är det alldeles tillräckligt med ett per läsår. Evenemangen skapar dock *vi-anda* och bör därför inte underskattas.

Skolans handledande lärare samarbetar med den ungdomsledare som ansvarar för området. Det regionala samarbetet innebär framför allt möten för handledande lärare och samarbete mellan skolorna. Mötena syftar till att ta fram idéer på olika gemensamma aktiviteter. Tanken kom ursprungligen från de handledande lärarnas utbildningsdag.

För medlemmarna i elevkårens styrelse anordnas utbildning två gånger per år. På vårens kurser går även lärarna med. Eleverna har lagt fram önskemål om att få träffas oftare.

Skolan kan behandla ärenden som gäller hela näromgivningen. Barnen i skolorna kring Iidesjärvi fick i våras medverka i planläggningen: de promenerade i planområdet och undersökte terrängen. Före promenaden berättade man på morgonsamlingen om planläggning och en expert redogjorde för planläggningens grunder. Barnen förstod alltså att en plan kanske verkställs först när de är vuxna.

"På staden har man samlat engagerande styrmetoder i en och samma pärm. I materialet ingår även utdrag ur handboken Engagerade elever. Materialet har upplevts som nyttigt."

"Det är viktigt att verksamheten är öppen för alla; den får inte vara något som bara en liten krets sysslar med."

"I Tammerfors har vi samlat god praxis för elevkårsverksamheten. Det är de handledande lärarna som har delat med sig av lyckade förfaringssätt."

Att få idéer från elevkåren är en enorm rikedom för påverkanssystemen för barn och ungdomar. Frågor som t.ex. gäller istandsättandet av skolgårdarna läggs fram för parlamentet. Ungdomsforumet har handlat aktivt när det gäller skolhälsovården. Alla initiativ som kommer från skolorna förs vidare. I fråga om skolhälsovården begärde man en utredning från varje skola om hur mycket tid skolhälsovården tillbringar på skolan. Därtill lät man en *adress* gå runt. På denna fick man ihop nästan 4 000 namn och därefter lämnades adressen till biträdande stadsdirektören. Ändå tog det nästan två år att genomföra saken.

Ungdomstjänsterna håller som bäst på att utarbeta "instruktioner för elevkårer" i samarbete med Barnens Parlament. Tanken på instruktioner för verksamheten föddes när *representanter för olika skolor diskuterade skillnaderna mellan skolorna*. Då märkte man att nivåskillnaderna mellan skolorna är betydande.

I vissa skolor är elevkårsverksamheten rent faktabetonad, i andra fokuserar den på att anordna evenemang. Dessutom finns det skolor där de här två aspekterna är i balans. Staden har som mål att ta fram standarder så att åtminstone en miniminivå kan lanseras i varje skola. I en del skolor går informationen över huvudtaget inte mellan styrelsen och klasserna. Det här vill staden ingripa i med hjälp av instruktionerna. Material håller på att samlas in från elevkårskurserna och utifrån denna sammanställs instruktionerna.

I Tammerfors har man samlat god praxis för elevkårsverksamheten. Det är de handledande lärarna som har delat med sig av lyckade förfaringssätt. Hittills har elevkåren dock arbetat relativt lite med att påverka. Största delen av verksamheten utgörs av konkreta handlingar, som att arrangera färgveckor, temadagar och fester.

I en del skolor sammanträder styrelsen på rasterna, i andra hålls längre, en timmes, sammanträden. Nackdelen med rastmöten är att barnen för det mesta inte vill missa tillfället att vistas utomhus mellan lektionerna. I en del skolor hålls sammanträde en viss timme i veckan. Vanligast är det dock att styrelsen sammanträder på en lång rast.

I Tammerfors använder man ett kontakthäfte för barn på nätet, Helmi. I Helmi kan föräldrarna läsa anteckningar om sitt barn. Helmi har ett eget avsnitt för olika typer av frånvaro. Elevkårmöten är en av dessa (andra exempel är besök hos läkare, skolsköterska o.dyl.). Det här kommer att införas även hos staden. På det sättet går informationen enkelt till hemmen och kan betraktas som godkänd frånvaro.

Ungdomsforumet har stormöten två gånger per år. I dem deltar två representanter för varje skola. Samma praxis tillämpas på Barnens Parlament. På Ungdomsforumets stormöten medverkar elever från årskurserna 7–9 och studerande på andra stadiet.

Handledande läraren bör få tillfälle att berätta om och informera om verksamheten. Även de övriga lärarna bör förbinda sig till den. Här accentueras rektorns attityd.

En bra praxis är att *styrelsens mandatperiod är två år* eftersom det första året mer eller mindre går åt till att lära sig. I materialet från lärarna fanns en idé om att styrelsemedlemmarna skulle bytas ut på första, tredje och femte klassen. På det här sättet skulle kunskapen bevaras hela tiden inom styrelsen. En del skolor har redan infört denna praxis.

Det är bra om styrelsen består av *så olika elever som möjligt*. Lärarna borde nöja sig med elevernas val. Det borde inte finnas något hinder för att ta in fler elever i styrelsen om läraren märker att det finns genuint intresserade elever i klassen. Å andra sidan bör en bråkstake inte heller sparkas ur styrelsen.

NOKIA

Materialet från projektet Engagerad elev – samverkande skola har anpassats till förhållandena i Nokia. Elevkåren har ingen som helst budget men verksamheten planeras i förväg. Planerna omfattar således aktiviteter som inte kräver några pengar. *Färgveckan* är ett exempel på en sådan aktivitet.

Elevkårsstyrelsens mandatperiod är från januari till januari. Elevkåren har en något avvikande sammansättning: från varje klass väljs en representant till *elevkårsrådet*, som i sin tur väljer *fyra elever inom sig till styrelsen*. Styrelsen består av en ordförande, en sekreterare, en informatör och en kassör. Styrelsen lämpar sig för situationer där man måste fatta snabba beslut. Rådet sammanträder ungefär en gång i månaden, men litet oftare inför ett evenemang. Klassrepresentanterna berättar för sina egna klasser vad som har behandlats på sammanträdena. Rektorn träffar alltid styrelsen för en ny elevkår.

Elevkåren anordnar evenemang, t.ex. basketturnering mellan klasserna på rasterna och instundande halloweenfesten. Färgveckan infaller lämpligt strax före höstlovet då semesterkänslan redan börjat infinna sig i skolan. När skolan renoverades fick eleverna välja pulpeter: de provsatte olika alternativ och tyckte till.

Elevkåren samarbetar med föräldraföreningen t.ex. kring kvällsarrangemanget på halloweendagen. Senare kommer man att besluta hur pengarna ska användas. I vilket fall som helst går de till eleverna, t.ex. till idrottsredskap.

Lärarna är med allteftersom de behövs. Avsikten är att verksamheten ska drivas av och kring eleverna. Fastställda resurser skulle vara idealiskt, till exempel en överenskommen timme när eleverna kan sammanträda.

I Nokia fungerar Barnens Parlament så att skolorna bereder olika frågor, av vilka de bästa väljs för att behandlas i Barnens Parlament.

“Från varje klass väljs en representant till elevkårsrådet, som i sin tur väljer fyra elever inom sig till styrelsen.”

“Skolorna har berett olika frågor, av vilka de bästa har valts för att behandlas i Barnens Parlament.”

IDENSALMIS PIKKU-IIVARIT

I Idensalmi hör man barnens åsikter och där kan barnen påverka via ett barnparlament som kallas Pikku-Iivarit. Pikku-Iivarit har fått sin struktur och sitt namn från föräldraföreningens samarbetsorganisation Iivarit. I Idensalmi har rektorerna inte velat grunda elevkårer eftersom en del skolor är mycket små och där skulle styrelsen komma att bestå nästan av hälften av skolans elever. Pikku-Iivarit följer samma system som Barnens Parlament men har anpassats till förhållandena i Idensalmi.

"Ärenden som ska behandlas på sammanträdena går runt i varje klass i skolan. Ingen ledamot för bara egna idéer till barnparlamentet."

I varje skola väljs en ledamot och en ersättare till barnparlamentet. *Ärenden som ska behandlas på sammanträdena låter man gå runt i varje klass i skolan. Ingen ledamot för bara egna idéer till barnparlamentet.* Initiativ samlas in från varje skola med hjälp av en *idélåda*. Man känner igen lådan på en logo som barnen själva har designat. Medlemmarna i föräldraföreningens samarbetsorganisation Iivarit är faddrar för barnledamöterna, och på varje sammanträde finns en vuxen fadder närvarande. Barnens föräldrar har förbundit sig till verksamheten och lovat skjutsa barnen till sammanträdena. Man vill att verksamheten ska betraktas som en hobby bland andra.

Nuförtiden har barnen större mod att påpeka missförhållanden än tidigare. När verksamheten inleddes behandlade man främst ärenden som hade att göra med skolan, men nu tar man även upp frågor som gäller hela kommunen. Verksamheten länkas till ungdomsväsendet via utbildning – ungdomsväsendet anordnar varje år en kurs för nya barnledamöter.

Barnparlamentet har fått till stånd goda resultat. *Förnyelsen av skolornas matsedlar* är ett exempel på senaste tidens projekt. Idén föddes på barnparlamentets sammanträde och förädlades i samarbete med chefen för matförsörjningen. Förutom matsedeln har barnparlamentet behandlat bl.a. användningen av den nya bowlinghallen, som skolan inte har råd att använda, och byggandet av graffitiväggar.

"Nuförtiden har barnen större mod att påpeka missförhållanden än tidigare."

BRAHESTAD

Ungdomsväsendet ger elevkårerna och de handledande lärarna råd och information. Däremot får nya ungdomsfullmäktige alltid inskolning av gamla ungdomsfullmäktige. Inskolningen arrangeras som ett gemensamt kvällsprogram där ungdomsfullmäktigeledare från upp till fem år tillbaka medverkar. Ibland har också en representant för staden, t.ex. en medlem i stadsstyrelsen, varit närvarande. Under kvällen går man igenom grundprinciperna för ungdomsfullmäktiges arbete. De nya ledamöterna får lära sig hur man anordnar evenemang och sammanställer initiativ.

Elevkårerna fungerar mycket självständigt och samarbetet med dem är mycket ringa. Någon gång har man hållit en gemensam kursdag för representanter för ungdomsfullmäktige och elevkårerna som syftat till att repetera de grundläggande uppgifterna för elevkårerna. I det sammanhanget har man också föreslagit framtida samarbete t.ex. när det gäller att arrangera turneringar och evenemang. Man har föreslagit en representation för äldre elever som skulle ha representanter från varje skola på andra stadiet. Nu är avsikten att börja hålla samarbetsdagar med de handledande lärarna två gånger per år. På den ena är det tänkt att man ska ägna sig åt planering, och på den andra åt uppföljning av hur planerna har genomförts.

Ungdomsfullmäktige syns bra utåt och har en bra gruppsammanhållning, vilket gör det lätt att få folk med i verksamheten. Fullmäktige gör reklam för verksamheten i varje skola och når ut till ungdomarna också via ungdomscaféet Cup.

I Brahestad har man också haft ett barnparlament sedan år 2006. Barnens Parlament är en påverkanskanal inom det kommunala beslutsfattandet för barn under 13 år. Stadsstyrelsens ordförande är ordförande för Barnens Parlament. Parlamentet har tre ledamöter från varje skola och den ungdomsledare som ansvarar för delaktighetsfrågor sammankallar parlamentet till möten. 1 000 euro delas ut för initiativ som tagits av barnen. Större projekt läggs fram för nämnderna.

"Nya ungdomsfullmäktige får alltid inskolning av gamla ungdomsfullmäktige. Inskolningen arrangeras som ett gemensamt kvällsprogram där ungdomsfullmäktigeledare från upp till fem år tillbaka medverkar."

"Ungdomsfullmäktige syns bra utåt och har en bra gruppsammanhållning."

KOTKA

I Kotka har man både barnparlament och ungdomsfullmäktige. Hösten 2010 anordnade man ett möte där beslutsfattarna hörde representanter från bl.a. Barnens Parlament, elevkårerna och ungdomsgårdskommittén.

"Före val skickar ungdomsväsendet ett meddelande till föräldrarna om barnparlamentets verksamhet och kandidatuppställningen. Meddelandet undertecknas av föräldrarna och skickas tillbaka till skolan."

I Barnens Parlament iakttas en formell mötespraxis enligt barnens önskemål. Barnens Parlament har sammanlagt 40 ledamöter från 18 skolor. Det finns 20 skolor med årskurserna 1–6, men två av dem ligger så långt borta att de aldrig har skickat någon representant. *Parlamentsval arrangeras av skolorna.* Varje skola kan fritt välja hur man utser ledamöter, och praxis varierar stort mellan skolorna. Före val skickar ungdomsväsendet ett meddelande till föräldrarna om barnparlamentets verksamhet och kandidatuppställningen. Meddelandet undertecknas av föräldrarna och skickas tillbaka till skolan.

Parlamentsledamöternas mandatperiod är två år. Tidpunkterna för sammanträdena, ungefär en timme en gång i månaden, fastställs i förväg. På det sättet vet föräldrarna om att barnen behöver skjuts. Barnens Parlament har också fullmäktigefadder. Varje fullmäktigegrupp har utsett en fadder som träffar barnparlamentet en gång om året.

"Mobbing, skolmaten samt cykelvägar och en tryggare trafik var de viktigaste frågorna på plenum och dessa kommer barnen att arbeta vidare på."

Tidigare var Barnens Parlament indelat i kommittéer (skol-, kultur- och fritids- samt informationskommittén) men i höstas övergick man till en regional indelning. Verksamheten drivs i tre regioner. Den regionala verksamheten inleddes med att barnen bekantade sig med sitt eget område. På dessa rundor har man bl.a. lyft fram frågor om planläggning, skicket på lekparken och dåliga cykelvägar. På plenum i våras behandlade barnen alla regionala frågor som hade väckts och valde ut de viktigaste för vidare bearbetning. Dessa handlade om *mobbing i skolan, skolmaten samt cykelvägar och en tryggare trafik.*

Barnens Parlament sporrar till interaktiv verksamhet. Till exempel behandlades en begäran om utlåtande om utvecklingen av skol- och daghemsnätverket så, att ungdomsarbetaren lyfte fram tre huvudfrågor i utlåtandet och barnen kunde rösta om dessa med röda och gröna kort. Resultatet skickades vidare med en kommentar om tillvägagångssättet. I det område där man behandlade mobbing beslöt barnen att genomföra en *affischtävling* för 1–6-klassisterna. Barnen sammanställde själva tävlingsreglerna och regeringen fattade beslut om saken.

"Samarbetet med elevkårerna innebär också aktiviteter. Barnen sätter sig ner för att fundera på och utveckla frågor som de vill förbättra."

Samarbetet med elevkårerna innebär också aktiviteter. Barnen sätter sig ner för att fundera på och utveckla frågor som de vill förbättra. Därtill delar Barnens Parlament varje år ut *bidrag för förbättring av skoltrivseln*. Skolornas representanter presenterar sina idéer på plenum och Barnens Parlament beslutar vem som ska få pengar. Bidragen har i allmänhet rört sig kring 300–400 euro per skola. Det första året var bidragen utanför budgeten men har på senare år inkluderats i Barnens Parlaments budget. Ungdomsfullmäktige har kopierat konceptet och delar ut pengar till de övre årskurserna.

Före mötet i Barnens Parlament skickade kommittéerna meddelanden till skolorna med önskemål och förbättringar och idéer, men bara mycket få svar inkom. Kommunikationen går alltså främst i en riktning. Att upprätta kontakten till skolorna har för övrigt också varit besvärligt: det händer att de handledande lärarna byts ut varje år, och skolorna kommer inte alltid ihåg att skicka de nya kontaktuppgifterna till ungdomsväsendet.

RANUA

I och med projektet Engagerade elever – en samverkande skola har elevkårer inrättats i alla skolor. Ungdomsväsendet anordnar varje år utbildning för elevkåren. Ibland hålls egna kurser för de lägre årskurserna, ibland är alla elever på samma kurs. Utbildningen har tagit upp bl.a. *övergången mellan utbildningsstadierna* och skolmaten.

Den riksomfattande utbildningen gav ungdomarna inspiration och beredskap att grunda ett ungdomsfullmäktige. Medlemmarna i ungdomsfullmäktige utses genom val. Från gymnasiet väljs tre och från årskurserna 7–9 fyra medlemmar. Utöver dessa får organisationer utnämna representanter till ungdomsfullmäktige. På grund av de långa avstånden hålls sammanträdena alltid kl. 15 efter skoldagens slut.

Ungdomsfullmäktiges verksamhet innebär dels att anordna evenemang och dels att påverka. Nyligen såg ungdomsfullmäktige till att eleverna i de högre årskurserna fick egna skåp med lås. Med evenemangen strävar man efter att förbättra ungdomarnas vardag. *Ungdomsfullmäktige begär ibland utlåtanden av elevkåren.* Alla skolor medverkade i ett projekt för att förbättra skolmaten.

"Ungdomsväsendet anordnar varje år utbildning för elevkåren. Ibland hålls egna kurser för de lägre årskurserna, ibland är alla elever på samma kurs."

"Ungdomsfullmäktiges verksamhet innebär dels att anordna evenemang och dels att påverka."

ULEÅBORG

I Uleåborg bildar regionala delaktighetsgrupper stommen för verksamheten. Grupperna består i genomsnitt av 20 medlemmar från årskurserna 1–9. Antalet medlemmar i hela regionen uppgår till 200. I Uleåborg säger man att skolan och ungdomsväsendet "gör saker tillsammans".

De regionala grupperna är "underställda" ONE (Oulun nuorten edustajisto). ONE är en representation av ungdomar mellan 15 och 19 år utsedda genom val. Antalet medlemmar är sammanlagt 21. Liksom vid större val hade man också en valmaskin när man valde medlemmar till ONE. Skolorna spelar en viktig roll vid valet av ungdomar, men skolorna har inte getts några som helst ramar för hur eleverna väljs. En del skolor håller val, andra ej.

Ett stadsmöte hålls varje år i februari. I december, före stadsmötet, använder varje skola och klass en lektion till att utveckla nya idéer som ska behandlas på mötet. Bland alla uppslag väljer den regionala gruppen de två bästa som presenteras på stadsmötet. Där bestämmer barnen och ungdomarna om anslagen för att förverkliga idéerna. På stadsmötet har man två år i följd tagit ställning till kollektivtrafiken.

I Uleåborg strävar man efter att delaktigheten framför allt ska gälla påverkan i planeringsskedet. En regional grupp kommer att träffa arkitekten som planerar en skola för 900 elever. Ungdomarna medverkar även i planeringen av ett nytt bostadsområde för 20 000 invånare.

Innan verksamheten inleds deltar ungdomarna i ett två dagars *träningsläger* på stadens lägerområde. På det här sättet har grupperna kommit igång, men sedan är det viktigt att få kontinuitet i verksamheten. Ett miljöläger är under planering eftersom miljöfrågor är ett av ungdomsarbetets insatsområden.

En "högra hand" har utsetts för delaktighetstränaren. Staden har utnämnt en handledande lärare för ansvarsfull påverkan. Läraren undervisar från måndag till onsdag och arbetar med delaktighetsfrågor på torsdag och fredag. Delaktighetstränaren och handledande läraren träffas varje vecka och använder minst en halv dag för planering.

Varje skola eftersträvar en likadan struktur som ska bygga på en *årsklocka*. Det innebär att verksamheten har fasta punkter längs året. I några skolor deltar eleverna på direktionens sammanträden.

Det har visat sig vara nödvändigt att motivera lärarna. Vissa skolor har uppgett att lärarna är harmsna över att eleverna är borta från lektionerna. För att kontra detta har man hittat på en lapp som ger eleven rätt till frånvaro eftersom han eller hon "sköter stadens gemensamma ärenden".

Mycket måste ännu göras för att de regionala grupperna ska få tillräcklig synlighet. Verksamheten borde på något sätt vara ständigt närvarande i skolan. Ledarna för de regionala grupperna har besökt skolor för att träffa de handledande lärarna.

"I Uleåborg vill vi att delaktigheten framför allt ska gälla påverkan i planeringsskedet."

"Därför har man hittat på en lapp som ger eleven rätt till frånvaro eftersom han eller hon "sköter stadens gemensamma ärenden".

PALTAMOS LAPANEN

Barnens Parlament i Paltamo kallas ”Lapanen” och grundades i tiderna på initiativ av Mannerheims Barnskyddsförbund. Barnens Parlament är strukturerat på samma sätt som Ungdomsrådet och båda organen har tagits upp i kommunens förvaltningsstadga.

Barnparlamentets sammansättning har planerats gemensamt av barnen och lärarna. Till parlamentet utses en ledamot från årskurserna 3–6 i varje skola. Antalet ledamöter är sammanlagt 18 stycken. Barnen tvekar inte att gå med eftersom de vet vad verksamheten handlar om.

Utbildning ordnas även för valda suppleanter, men på sammanträdena deltar bara de ordinarie ledamöterna. *Man har samlat in respons från barnen på barnparlamentets verksamhet* och utifrån responsen fört givande diskussioner. Barnparlamentet träffas och sammanträder en gång i månaden. Barnen tycker också det är viktigt att få *träffa elever från andra skolor*. Enligt barnens önskemål brukar man hålla mötena tidigt på morgonen. Barnparlamentet anordnar bara två evenemang per år; i maj och december. I maj är evenemanget idrottsbetonat, och i december håller man fest antingen på självständighetsdagen eller på FN:s dag för barnens rättigheter.

Barnparlamentets uppgifter har fastställts skriftligt. Till uppgifterna hör bl.a. att förädla initiativ, genomföra och informera om evenemang som riktar sig till barn samt sköta kontakterna till massmedierna – för detta har barnparlamentet egna färger och teckensnitt. Mötesprotokollen publiceras på nätet. Barnparlamentet representerar också kommunen tillsammans med direktören för bildningstjänsterna. För det mesta fokuserar barnparlamentet på att förädla idéer och slipa på initiativ.

För barnparlamentet har två fadderpolitiker utsetts ur fullmäktige. Barnparlamentet har besökt både fullmäktige och kommundirektören. Besöken är en del av aktiviteterna inom verksamheten och på samma gång ett sätt att lära känna beslutsfattarna som inverkar på barnens liv.

Elevkårsverksamheten i skolorna och Barnens Parlaments verksamhet har hållits isär med avsikt. Elevkåren påverkar inom skolan, barnparlamentet utanför.

Ett exempel på en fungerande praxis är t.ex. ”terminstillståndet”. Med det ger föräldrarna tillstånd till att barnet deltar i alla utflykter, fotograferingar och skjutsar som anordnas under terminen. Enligt ungdomsarbetaren fungerar samarbetet med lärarna smidigt – man håller kontakt varje vecka.

”Barnen tvekar inte att gå med eftersom de vet vad verksamheten handlar om.”

”För det mesta fokuserar barnparlamentet på att förädla idéer och slipa på initiativ.”

”Elevkårsverksamheten i skolorna och Barnens Parlaments verksamhet har hållits isär med avsikt. Elevkåren påverkar inom skolan, barnparlamentet utanför.”

KEMPELES PIKKU-PARLAMENTTI

"Aktiva elever ges möjlighet att turvis delta i Pikku-Parlamenttis sammanträden. På det sättet får så många som möjligt delta i verksamheten."

"Parlamentsverksamheten går ut på att både påverka och arrangera evenemang, till exempel affischtävlingen "Håll Kempele rent"."

Den handledande läraren ställer ofta öppna frågor på elevkårens styrelsemöte, såsom "Vad vill ni förbättra eller ändra på?". Klassrepresentanterna lägger fram frågorna för sin klass. Styrelsen består av elever från årskurserna 3–6. Aktiva elever ges möjlighet att turvis delta i Pikku-Parlamenttis sammanträden. På det sättet får så många som möjligt delta i verksamheten. Handledande läraren framhäver dock *frivillighet* – ingen kan tvingas eller väljas att mot sin vilja gå på möte. Enligt handledande läraren måste man för det mesta truga samarbetet på barnen. De begär inte själva att få komma med i verksamheten. Ansvar för delaktigheten vilar alltså i det här fallet på de vuxna.

Elevernas intresse väcks dock när de ser att de verkligen kan få till stånd något. Engagerade vuxna, som inte kritiserar styrelsens sammanträden, är ett livsvillkor för verksamheten. Verksamheten borde utvecklas med ett rättvist ersättningssystem samt regelbundet regionalt samarbete där lärarna skulle ha möjlighet att utbyta tankar och åsikter.

En gång kallade rektorn elevkåren till ett gemensamt möte. Mötet resulterade i en lekfull fotbollsmatch mellan lärarna och eleverna, och i ett system med elevkårsjour på rasterna. Medlemmarna i elevkårens styrelse sköter övervakningen under en rast på tisdagar och torsdagar i aulan. Då kan även de minsta och mest försiktiga eleverna komma fram och berätta om sina idéer för elevkårens representanter.

Barnparlamentet grundades år 1999. Verksamheten är klart strukturerad: eleverna röstar fram 2–6 representanter inom sig, beroende på skolans storlek. Till parlamentet hör även två representanter från ungdomsväsendet. De utses via ungdomsgårdarna. Visserligen kommer de från de högre årskurserna, men på möten företräder de ungdomarna på ungdomsgårdarna. För närvarande har barnparlamentet sammanlagt 38 ledamöter. Dessa kommer från årskurserna 1–9 och gymnasiet.

Barnparlamentet sammanträder två gånger per år; på våren och hösten. På vårsammanträdet delar man ut pengar för skolornas utvecklingsprojekt utifrån ansökningar, medan man på höstmötet planerar långtidsprojekt för vilka barnparlamentets budget inte ensam räcker till. Parlamentet har en budget på 6 700 euro och barnen och ungdomarna beslutar helt hur pengarna ska användas. Parlamentsverksamheten går ut på att både påverka och arrangera evenemang, till exempel affischtävlingen "Håll Kempele rent". Parlamentet utser och prisbelönar segraren i tävlingen. Föredragningslistan har också innehållit större frågor, såsom farthinder på vägen framför skolan.

Mellan vår- och höstmötena samlas parlamentarikerna i skolorna 2–4 gånger under terminen. De frågar de andra eleverna vad de tycker man borde göra med anslagen och bereder framställningar. Barnen gör också en första gallring av förslagen som ska gå till barnparlamentet. Lärarna har huvudansvaret för verksamheten mellan sammanträdena. Det är också skolan som i sista hand ansvarar för att sporra eleverna att delta i verksamheten. Å andra sidan har det

aldrig varit något problem med att få tillräckligt många barn och ungdomar intresserade. Arbetsfördelningen är klar: de handledande lärarna i skolorna ansvarar för verksamheten och idékläckningen mellan sammanträdena, och ungdomsarbetaren sammankallar till möten, skriver föredragningslistorna och har hand om de praktiska arrangemangen kring mötena.

Barnparlamentet har en stark ställning i kommunen. Det är *en del av kommunens organisation* och de vuxna tar parlamentets utlåtanden på allvar. De kommunala beslutsfattare som startade barnparlamentet har stött verksamheten ända från början. Ledande tjänsteinnehavare, främst direktörer för social- och hälsovårdssidan, tekniska väsendet och bildningsväsendet, är närvarande på barnparlamentets sammanträden. De får information i förväg om barnens frågor och framställningar och kan på det sättet förbereda sig inför sessionen. Mötet leds alltid av ordförande för kommunfullmäktige. Kommundirektören deltar och uttalar sig också ofta på mötena.

De handledande lärarna från samtliga skolor bildar en styrgrupp för barnparlamentet. Styrgruppen sammanträder 3–4 gånger per år, och vid behov deltar även olika tjänsteinnehavare.

"Ledande tjänsteinnehavare, främst direktörer för social- och hälsovårdssidan, tekniska väsendet och bildningsväsendet, är närvarande på barnparlamentets sammanträden."

"Lärarna har huvudansvaret för verksamheten mellan sammanträdena. Det är också skolan som i sista hand ansvarar för att sporra eleverna att delta i verksamheten. Det har aldrig varit något problem med att få tillräckligt många barn och ungdomar intresserade."

BILAGOR

Elevkårens regler

För att säkerställa en regelbunden och målinriktad elevkårsverksamhet är det bra att fastställa regler som tar ställning bl.a. till följande:

Elevkårens uppgift

Enligt lagen om grundläggande utbildning är elevkårens uppgift att främja samarbetet mellan eleverna och öka elevernas påverkningsmöjligheter och delaktighet i frågor som gäller dem.

Elevkårens mål och verksamhet

- fastställs gemensamt
- målen preciseras varje år och skrivs in i skolans verksamhetsplan
- en handledande lärare utses
- tillvägagångssätt för samarbetet med rektorn, skolans direktion och lärarna
- samarbete med lärarna
- hur ska elevkåren medverka i planeringen och utvärderingen av skolans årliga verksamhet, t.ex. temadagar, klubbverksamhet?
- hur ska elevkåren medverka i utvärderingen av skolhälсан, t.ex. skolmaten, rastaktiviteterna?
- övriga aktuella frågor som gäller skolgemenskapen
- hur ska man sköta relationen mellan elevkåren och påverkansgruppen av barn och ungdomar i kommunen?
- samarbete mellan skolorna
- verksamhetens rytm enligt en årsklocka.

Elevkårens sammansättning

Elevkåren utgörs av alla elever i skolan. Ingen medlemsavgift tas ut.

Elevkårens styrelse

- hur ska elevkårens styrelse bildas?
- hur många medlemmar ska ingå i styrelsen?
- ska suppleanter väljas?
- hur lång är mandatperioden för styrelsemedlemmarna?

Styrelsens uppgifter

- val av ordförande och sekreterare
- val av övriga funktionärer
- indelning i arbetsgrupper efter behov och kallelser till deltagarna i arbetsgrupperna
- utarbetande och framläggande av en verksamhetsplan för ett år
- utarbetande och framläggande av en verksamhetsberättelse över det gångna året
- ett möte per år som är gemensamt för hela skolan
- på vilket sätt informeras klasserna om de frågor som behandlats av styrelsen?
- hur kan klasserna lägga fram ärenden för behandling av styrelsen?
- utarbetande och framläggande av en eventuell budget
- styrelsen ska sammanträda regelbundet
- styrelsens beslutförhet
- övriga elevers rätt att närvara och yttra sig på styrelsens sammanträden.

Reglerna grundar sig på en rapport "Oppilaskuntatoiminnan käynnistäminen. Kokemuksia Jokiniemen ja Viertolan kouluista. 30.6.2008." som sammanställts av Hanna Kukkonen.

Elevkårer och medelinsamling?

"En oregistrerad förening äger inte rättshandlingsförmåga, dvs. personerna som hör till föreningen är i praktiken personligen ansvariga t.ex. för ekonomin."

"För insamlade pengar bör ett bankkonto öppnas för elevkåren."

Grundskolans elevkår har en något diffus juridisk ställning. Enligt lagen om grundläggande utbildning kan en skola ha en elevkår som består av elever och som har egna uppgifter. Finlands grundlag säkerställer förenings- och församlingsfrihet, och därmed *kan man jämföra elevkårsverksamheten t.ex. med en oregistrerad förening*. Det här har betydelse om elevkåren samlar in pengar, eftersom *en förening som inte är upptagen i föreningsregistret inte äger rättshandlingsförmåga*, vilket i sin tur innebär att personer som hör till föreningen i praktiken ansvarar personligen t.ex. för ekonomin. Eftersom grundskolornas elevkårer och deras styrelser även omfattar personer som inte heller är straffrättsligt ansvariga, är ansvarsfrågan problematisk.

En oregistrerad förening kan ha s.k. kapital för särskilda ändamål, som förvaltas av dem som hör till föreningen och kan disponeras för att förverkliga föreningens syfte. I praktiken kan det här innebära att elevkåren kan besluta om och använda en liten summa av skolans anslag.

Det är möjligt att samla in pengar i liten omfattning, men då bör man märka att regelbunden medelinsamling – t.ex. kioskverksamhet – kan se ut som näringsverksamhet ur skattemyndighetens synvinkel. Saken kompliceras ytterligare av att en oregistrerad förening beträffande beskattningen behandlas på samma sätt som ett öppet bolag eller ett kommanditbolag. Det lönar sig att *kontakta lokala skattebyrån* innan man börjar samla in pengar för att undvika eventuella problem. (Se www.vero.fi.)

För insamlade pengar bör ett *bankkonto* öppnas för elevkåren. Alla banker tar inte emot oregistrerade föreningar som kunder, och därför bör saken först utredas med banken. För öppnande av bankkonto krävs styrelsens beslut om ärendet, dvs. en bestyrkt kopia av ett utdrag ur protokollet där beslutet om att öppna bankkonto anges, liksom vem eller vilka som ges dispositionsrätt. Den som öppnar ett bankkonto ska vara minst 18 år.

Medelinsamling förutsätter också att föreningen har *bokföring, bokslut och revision* enligt bokföringslagen.

Klubbcentralen – stöd för skolan rf

Klubbcentralen främjar barns och ungas välbefinnande.

Klubbcentralen vill säkerställa barn och ungas möjligheter att växa till psykiskt harmoniska människor som har själv-känsla, kan tänka själva, är kritiska och kan lösa problem – till människor som har förutsättningar och möjligheter att, med beaktande av sin ålder, delta och bli hörda i frågor som gäller dem själva.

Klubbcentralen utvecklar och producerar tjänster och innehåll bl.a. för klubb- verksamhet och undervisning, kultur- och vetenskapsfostran, medborgar- och demokratifostran och fostran till entreprenörskap.

På Klubbcentralen förstås delaktighet som erfarenheten och känslan av att bli heard och uppmärksammas. För elevpåverkan i skolorna bör det finnas fungerande och systematiska strukturer, resurser och stöd för verksamheten av den som anordnar utbildningen. Strukturerna öppnar möjligheter för eleverna att påverka frågor som gäller dem själva inom den egna skolgemenskapen, särskilt när det gäller klubbverksamheten och elevkåren. Föreningen stödjer barns och ungdomars delaktighet genom att utveckla funktionella modeller och skapa positiva attityder bland de vuxna som arbetar med barnen i skolorna. Föreningen visar sambandet mellan medborgar- och demokratifostran och informell fostran på forum som riktar sig till forskare och branschaktörer.

-Delaktighet skapar välbefinnande -

Barnens Parlament i Finland

Barnens Parlament i Finland är en av kommunerna tillsatt riksomfattande barnrepresentation som idkar verksamhet i hela landet och över nätet. Verksamheten är också fysisk och lokal: i flera kommuner finns det lokala barnparlament som fungerar som barnens officiella system för att påverka och bli hörda.

En barnrepresentation tillsatt av kommunerna

Barnens Parlament i Finland är en unik miljö där barnen fritt kan uttrycka sina åsikter och tankar i ärenden som gäller dem själva. Barnparlamentet har 400 av kommunerna utsedda ledamöter i åldern 9–13 år. Alla barnledamöter träffas på årliga plenum där de diskuterar aktuella frågor som de vill påverka. På dessa sessioner har de också möjlighet att träffa beslutsfattare och representanter för massmedierna. Ledamöterna samlas varje vecka på nätparlamentet. Nätparlamentet fungerar i en sluten, icke-kommersiell nätmiljö.

På adressen www.lastenparlamentti.fi kan allmänheten följa med barnparlamentets verksamhet.

Ledamöterna träffar tjänstemän och politiska beslutsfattare samt deltar i olika arbetsmöten och seminarier. De fysiska mötena har varit viktiga för barnen, men lika betydelsefullt har det varit att kunna bjuda in beslutsfattare på besök i det egna nätparlamentet. Barnens prioriteringar, frågor och svar lyfts fram i alla lägen. Genom barnen lyfter man kommuninvånarnas syn på gräsrotsnivå in i statsförvaltningen. Barnens Parlament är en skola för vuxna när det gäller sådana synvinklar och aspekter som parlamentsledamöterna lyfter fram.

Riksdagsledamöterna och barnparlamentarikerna har en unik arbetsrelation till varandra. Riksdagsgrupperna har tillsatt egna representanter till förhandlingsdelegationen vid Barnens Parlament i Finland. Barnens Parlament i Finland fungerar också som rådgivare för barnombudsmannen. Med hjälp av dessa kontakter kan barnen få information och påverka.

Barnens Parlament i Finlands kansli främjar också verksamheten i de kommuner där elevkårsverksamheten är en del av kommunens officiella påverkanssystem, Barnens Parlament, bl.a. genom att stödja samarbetet mellan undervisnings- och ungdomsväsendet, de handledande lärarnas arbete samt föräldraföreningens roll för att främja en elevkårsverksamhet i samverkan.

Barnledamöterna har stöd och hjälp av parlamentets eget kansli, som upprätthålls av Stiftelsen för Barnens Parlament i Finland med stöd från Undervisnings- och kulturministeriet. Ministeriet utsåg år 2010 barnparlamentet till en av de riksomfattande utvecklingscentralerna. Verksamheten stöds även av andra aktörer, såsom Finlands Kommunförbund och ett flertal organisationer.

ÄÄNEKOSKI

KOULURUOKA
LAADUKKAISTA
KOTIMAISISTA
TUOTTEISTA !

Publikationen "Vilken pärs!" – God praxis i elevkåren ingår i ett projekt som syftar till att stödja elevernas delaktighet i skolgemenskapen och kommunen (Jatkumo-projektet).

Målet med projektet har varit att kartlägga metoder för att göra barns och ungdomars delaktighet till en naturlig del av vardagen, stödja och förbättra lärarnas möjligheter att främja elevkårsverksamheten, sammanlänka elevkårerna med påverkanskanalerna i kommunerna samt kartlägga och utveckla praktiska metoder för att stödja barnen och ungdomarna i egen-skap av samhällsaktörer.

Publikationen innehåller god praxis från elevkårerna i olika delar av Finland. Den presenterar beprövade tillvägagångssätt både i små vardags-rutiner och i hanteringen av större ärenden.

Publikationen syftar till att hjälpa elevkårens handledande lärare genom att ge exempel på hur man gjort i andra skolor.

Publikationen beskriver också hur barns och ungdomars påverkansgrupper arbetar och särskilt deras relation till skolornas elevkårer.

Publikationen riktar sig till alla vuxna – hemma, i skolan och i kommu-nen – som bryr sig om barnen och ungdomarna. Den ger även eleverna intressanta och praktiska tips. Vi hoppas att publikationen väcker gemen-sam insikt, engagemang och respekt för barns och ungdomars behov av delaktighet. Med gemensamma insatser kan vi öka den samlade välfärden.

